

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.10, maj 2017

Indledningen er redigeret af Holger Berg og Klaus Nielsen

Tilsyn ved mag.art. Kira Kofoed

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredegørelse og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2025

Indledning til

“Vølunds Værksted”

ved Stine Holst Petersen

Indhold

- 1 Invitationen
- 2 Nysø
- 3 Vølunds Værksted
- 4 Sangen
- 5 Vølund og Brage
- 6 Forklaringen til læseren
- 7 Modtagelse
- 8 Anvendt litteratur

1 Invitationen

Grundtvig blev i sommeren 1839 inviteret til at besøge herregården Nysø med sin familie. Invitationen kom fra fruén på Nysø, Christine Stampe, der allerede havde indlogeret Bertel Thorvaldsen for sommeren. Han var en feteret gæst, som H.C. Andersen bemærkede i et brev til veninden Henriette Hanck, “Æren er en deilig Guldregn, naar den regner paa Præsten drypper den jo paa Degnen, Baronessen [Christine Stampe] har altså Dryppebad i denne Tid” (Andersen 1946, s. 358). Thorvaldsen var også attraktionen, som baronessen brugte for at lokke Grundtvig på landet, “[han] glæder sig ret til ret at lære Dem at kiende, han har da begyndt ret godt, ved daglig at høre mig forelæse ham *Deres Nordiske Mytologie*, som interesserer ham uhyre, dog da han er aldeles fremmed for de Nordiske Guder ønsker han at læse *Deres den lille* som vi destoværre ikke have” (Grundtvig 1926, s. 310; den lille henviser til *Nordens Mytologi*, 1808). Grundtvig, der kort forinden var blevet kaldet til præst i Vartov, tog imod invitationen og den 17. juli 1839 ankom familien til Nysø (Stampe

2 Nysø

Herresædet Nysø ved Præstø var Thorvaldsens andet hjem i de sidste seks år af hans liv. Nysø lå tilpas langt fra København med alle dens forstyrrelser, men ikke mere end en dagsrejse borte. Henrik Stampe arvede Nysø i 1827, men overlod de fleste opgaver til Christine Stampe. Grundtvig havde som præst i Præstø (1821) stiftet bekendtskab med Stampe-familien og havde siden 1829 korresponderet med baronessen. Med sin park og naturskønne omgivelser var Nysø også for Thorvaldsen et kærkomment fristed (Jørnæs 1993, s. 221). Baron Henrik Stampe og hustruen Christine havde oplevet Thorvaldsens værker i Italien og åbnede nu godsets døre for den hjemvendte kunstner. Særligt fru Stampe var optaget af Thorvaldsens ophold, hvorfor hun ved hans første besøg egenhændigt hentede ham i København og fik ham indlogeret på det værelse, der var tiltænkt ham og hans arbejde (Stampe 1912, s. 7). Da det stod klart for hende, at Thorvaldsens arbejdsforhold på godset ikke tillod ham at udføre det selvportræt, hun forsøgte at få ham til skabe, besluttede hun at tilføje et atelier til Nysø.

3 Vølunds Værksted

Atelieret til Thorvaldsen blev bygget henover tre uger i juli måned 1839 og placeredes i Nysøs park tæt ved voldgraven og "halvtredsindstyve Skridt fra Havestuetrappen" (Stampe 1912, s. 27). Byggeriet blev sat i gang, mens Thorvaldsen opholdt sig nogle dage i København, og stod under tag, da han vendte tilbage den 12. juli 1839. Den 24. juli var atelieret, en sekskantet bygning med ovenlysvindue, klar til indvielse, og da flere sommergæster, heriblandt Grundtvig og Adam Oehlenschläger, i mellemtiden havde indfundet sig på Nysø kunne en større kreds festliggøre begivenheden.

Grundtvig havde i efteråret 1838 budt Thorvaldsen velkommen tilbage med bl.a. en tale, hvori han kaldte Thorvaldsen for en ny Vølund, og da han blev bedt om at finde et passende navn foreslog han Vølunds Værksted eller Thorvaldsens Lysthus. Om aftenen, mens gæsterne drak te i salen blev haven omkring atelieret pyntet op med kulørte lamper, og da gæsterne blev ført ned til den nye bygning, blev de mødt af stemmer fra et kvindekor, der sang Grundtvigs til lejligheden digtede sang. Grundtvig selv stod klar i døren og holdt indvielsestalen (Stampe 1912, s. 33 f.).

4 Sangen

Om sangen fulgte talen, som Grundtvig lader forstå, eller talen fulgte sangen, som Christine Stampe skriver, må stå hen i det uvisse. Melodien var komponeret af C.E.F. Weyse til C.J. Boyes *Sang for Danske* med førstelinjen *Der er et Land, dets Sted er højt mod Norden* (1826). Den oprindelige tekst priste Danmark i al sin herlighed, og melodien er tilpasset det nationale præg med sin marchrytme (Hatting 2001, s. 132 f.). Weyses melodi blev hurtigt brugt til andre patriotiske sange og har været en passende melodi til Grundtvigs nordisk og nationalt orienterede tekst.

5 Vølund og Brage

Grundtvig kredser i sangen og indvielsestalen om de to mytologiske figurer Vølund og Brage, hvis skaberkræfter han ser genopstået i hhv. Thorvaldsen og Oehlenschläger. De to kunstnere bliver repræsentanter for den rørelse og nye tid, som Grundtvig kalder “Nyaars-Tiden”. Det er en opvågnen og levendegørelse af den gamle nordiske helteånd, der atter vil kaste glans over Norden. Denne epoke ser Grundtvig tage sin begyndelse i det tidlige 1800-tal, hvor Slaget på Rheden (1801) er et varsel om en ny tid, og hvor Thorvaldsen udfolder sin skaberkraft med skulpturen *Jason med det gyldne skind* (1803) og Oehlenschläger sin med “Vaulundurs Saga” (1805). Thorvaldsen bliver her, som tidligere, forsøgt draget ind i en nordisk kontekst, hvor hans rødder nok fæstner ham, men hans værker ikke hører til. Netop Thorvaldsens islandske herkomst gennem faderen bruger Grundtvig til at fæstne ham til det nordiske. Strofe 1 til 3 fortæller, hvorledes Vølund sammen med resten af nordens gudeflokk slumrede i Island, men vågnede på ny i Danmark. Grundtvig har Thorvaldsen i tankerne, men leder også tankerne hen på de islandske skrifter med fortællingen om Vølund og resten af Nordens guder og helte.

6 Forklaringen til læseren

Sang og indvielsestale blev i efteråret 1839 bragt i det fællesnordiske tidsskrift *Brage og Idun*. Ifølge Grundtvig var talen en forklarende indledning til sangen for de gæster, der ikke var velbevandrede i den nordiske mytologi. I tidsskriftet bliver endnu en forklarende indledning udfoldet, hvor talen og sangen ikke blot sættes i scene, men også hjælpes på vej ved en introduktion af Vølund og en forklaring af begrebet nyårstiden (s. 169 f.). Grundtvig gør sig kort sagt umage med at nå sin læserskare, der primært bestod af interesserede lægfolk (se beskrivelsen af *Brage og Idun*).

7 Modtagelse

Grundtvigs tale “glædede og vandt Alles Hierter; der var ikke een af Damerne, uden at de sværmede den Aften for Grundtvig og Thorvaldsen og Oehlenschläger omfavnede ham” (Stampe 1912, s. 34). Grundtvig forfattede flere digte til festlige begivenheder på Nysø i de følgende år (f.eks. *Bibliografien* bind 2, nr. 676).

8 Anvendt litteratur

- Andersen, H.C. (1946) *H.C. Andersens brevveksling med Henriette Hanck 1830-1846*, udg. Svend Larsen. København.
- *Bibliografien*, se Johansen, Steen (1948-1954)..
- Boye, Caspar Johannes (1826) “Sang for Danske” i *Nye Apollo*, nr. 12, hæfte 1, s. 46-48. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1926) *Breve fra og til N.F.S. Grundtvig*, udg. Georg Christensen & Stener Grundtvig, bind 2: (1821-1872). København.

- Hatting, Carsten E. (2001) "C.E.F. Weyse, Altona og København" i *Meddelelser fra Thorvaldsens Museum*, s. 127-135. København.
- Johansen, Steen (1948-1954) *Bibliografi over N.F.S. Grundtvigs Skrifter*. København.
- Jørnæs, Bjarne (1993) *Billedhuggeren. Bertel Thorvaldsens liv og værk*. København.
- Oehlenschläger, Adam (1805) "Vaulundurs Saga" i *Poetiske Skrifter*, 2, s. 1-74. København.
- Stampe, Rigmor udg. (1912) *Baronesse Stampes Erindringer om Thorvaldsen*, København.